

Probleemid kolmandate riikide kodanikele suunatud poliitika koordineerimisel

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Ränne on ELi liikmesriikide jaoks oluline poliitiline küsimus ja sellega tegeletakse nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil. Liikmesriigid on küll kehtestanud erinormid, nagu riiki sisenemise tingimused ja programmid töötajate kategooriatele, kuid rändealaste poliitikameetmete üldine ülesehitus on poliitikakujundajatele tõeline proovikivi. Kolmandate riikide kodanike suur sissevool viimastel kuudel on olukorda Euroopas põhjalikult muutnud. Enamik ELi riike on vastamisi enneolematu pagulaste tulvaga ning püüavad leida terviklikke ja koordineeritud lahendusi varjupaigataotlejate esmavajaduste rahuldamiseks ja pikemaajaliste integratsiooniprobleemidega toimetulekuks. Lisaks on töajapuuduse ja demograafiliste muutuste tõttu vaja Euroopas terviklikke poliitikameetmeid, mis arvestaksid sisserände mõju nii vastuvõtvale riigile kui ka pagulastele ja rändajatele.

Selles aruandes uuritakse rände-, tööturu- ja integratsioonialaste poliitikameetmete koordineerimist liikmesriikides, pöörates erilist tähelepanu sotsiaalpartnerite ja kohaliku tasandi algatuste rollile.

Poliitikataust

ELi-väliste riikide (kolmandate riikide) kodanike sisseränne moodustas ELi rahvastiku kasvust viimasel kümnendil kaks kolmandikku ning tööhõive kasvust viimasel viiel aastal poole. Hiljutist pagulaste sissevoolu arvesse võttes on need näitajad tõenäoliselt veelgi suuremad. Kolmandate riikide kodanikud on tööturul ebasoodsas olukorras: näiteks töötus on selles rühmas üldiselt palju suurem kui enamiku liikmesriikide elanike hulgas.

Liikmesriigid hakkavad mõistma vajadust sisserändajate integratsioonikavade suurema sidususe ning sisserändajate ligimeelitamise konkreetsete meetmete järele, püüdes samal ajal tulla koordineeritumalt toime pikaajaliste integratsiooniprobleemidega.

ELil on erinevad vahendid, et tegeleda rände- ja sisserändeküsimustega (seadusandlikud meetmed) ning integratsiooniprobleemidega (mitteseadusandlikud meetmed). Kolmandate riikide kodanike vastuvõtmist ja ELis elamist reguleerivad erinevad liidu õigusaktid. 2004. aastal avaldatud sisserännanute Euroopa Liitu integreerimise poliitika ühised aluspõhimõtted löid raamistiku, mis toetab liikmesriike integratsioonipoliitika väljatöötamisel. Euroopa Komisjon võttis 2015. aasta mais vastu Euroopa rände tegevuskava, milles nähakse ette üliolulised meetmed pagulaskriisiga toimetulekuks ning pikaajalised meetmed rände juhtimise tõhustamiseks.

Peamised tähelepanekud

Poliitika koordineerimine

Liikmesriikide koostöö rände-, tööturu- ja integratsioonipoliitika valdkonnas on üldiselt ebaühtlane. Parimaid tulemusi saavutanud liikmesriigid on ühtlasi need, kes keskenduvad poliitika koordineerimisel juba algetapis integratsioonipoliitikale, võttes arvesse nii integratsiooni tulemusi kui ka majanduslikku konkurentsivõimet.

Rakendamise ja programmide koordineerimise etapis on oluline seada eesmärgiks poliitikameetmete sidusus, et tagada nii poliitikaprogrammide ja sidusrühmade sisemine sidusus kui ka valitsuse ja kohalike omavalitsuste väline sidusus. Poliitika koordineerimisel on oluline ka asjaomaste asutuste stabiilsus. Ühtlasi on tähtis eri sidusrühmade kindel pühendumine ja piisavaid ressursse omavate koordineerimiskeskuste loomine. Samuti on oluline nõustada rändajaid ning võtta programmi eesmärkide kavandamisel arvesse nende seisukohti.

Eduka integratsioonipoliitikaga riikides on poliitilise arutelu ja poliitiliste tulemuste vahel suurem läbipaistvus. See on kooskõlas kirjandusega, mis

toetab väärtuste säilitamist kogu poliitikaprotsessi jooksul. Tundub, et nendes riikides on sisse seatud positiivne poliitiline arutelu või selle elemendid.

Sotsiaalpartnerite roll ja kaasamine

Paljudes riikides teevad mitmesugused sidusrühmad – sh valitsus, tööandjad ja ametiühingud – koostööd, et kindlaks teha ja lahendada tööjõupuuduse probleem ning anda panus rändealastesse õigusaktidesse, eelkõige nendesse, mis seonduvad tööturuga.

Levinuimad programmid, mis toetavad töökohal toimuvat integratsiooni, on seotud nii tava- kui ka tööalase keele õppega. Muud meetmed keskenduvad tööõigust ning töötervishoidu ja -ohutust käsitlevale üldisele koolitusele.

Tööandjate organisatsioonid ja üksikud ettevõtjad arvestavad üha rohkem mitmekesisusega, eelkõige Belgias, Taanis ja Saksamaal.

Rändajatele suunatud programmide väljatöötamisel on diskrimineerimisvastast raamistikku kasutanud eelkõige ametiühingud. Ometigi tundub, et sotsiaalpartnerite lähenemisviis võõrtöötajate kohta teabe kogumisele on pisteline ja killustunud (Austria ja Horvaatia) ning vaid üksikud riigid koguvad neid andmeid süstemaatiliselt (Malta ja Hispaania).

Strateegiline visioon või üldine eesmärk liikmelisuse suurendamiseks võõrtöötajate hulgas on üksikutel ametiühingutel, välja arvatud Iirimaa ja Ühendkuningriigis. Enamikus riikides on meetmed ja algatused suunatud otse võõrtöötajatele, mitte ametiühingute sisemenetluste ja struktuuride lihtsustamisele.

Järelevalve ja hindamine

Üksikud riigid koguvad ja kasutavad rändajate integreerimist käsitlevat teavet küll erinevalt, kuid 2010. aastal liikmesriikide vahel kokku lepitud nn Zaragoza näitajad on tasapisi juurdunud, nagu näitab andmete avaldamise viis.

Arvestades üldist rõhuasetust tõenditel põhinevale poliitikakujundamisele ELis, on võrdlusaluseid kasutavate riikide arv üsna väike. See võib tähendada vajadust läbi vaadata nende tõendite kogumise tava ja tõendite kasutamine poliitikameetmete väljatöötamiseks.

Kuigi teatav andmete kogumine ja aruandlus poliitika rakendamise kohta on toimunud kõikides liikmesriikides, ei täheldatud aruandes kolme vaatlusaluse valdkonna poliitikameetmete

süstemaatilist sidumist. Selle asemel selgus üldisem probleem – andmete kogumine riiklike integratsioonistrateegiate mõju kohta. Üldiselt näib, et poliitikameetmete hindamine on EL28s suhteliselt killustunud ning sel puudub raamistik ja järjepidevus. Seitsmes riigis olid siiski olemas uuringud ja hindamisaruanded, mis käsitlevad poliitika koordineerimisel esinevaid probleeme.

Poliitikasoovitused

Poliitika edukaks koordineerimiseks peavad liikmesriigid vaatama institutsioonilisest ja poliitilisest hetkeseisust kaugemale ning hakkama teadvustama üleilmseid probleeme.

Rändealaste poliitikameetmete väljatöötamisel peaksid liikmesriigid mõtlema juba algetapis terviklikumalt lõpptulemustele, mis ei puuduta ainult tööturгу, vaid hõlmavad ka integratsiooni – see võib muuta kavandamise sujuvamaks ning anda paremaid tulemusi.

Poliitika ja programmide koordineerimisel on oluline säilitada poliitika sidusus ja protsessi stabiilsus.

Selleks et osaleda rohkem sisserännet, mitmekesisuse arvestamist ning võrdseid õigusi ja mittediskrimineerimist käsitlevates aruteludes, võiksid sidusrühmad – eelkõige sotsiaalpartnerid – toetuda selgesti kindlaksmääratud ja läbiproovitud olemasolevatele vahenditele, nagu kolmepoolsed konsultatsioonid.

Ametiühingud võiksid kaaluda strateegiaid võõrtöötajate osalemise suurendamiseks oma struktuuri kõikidel tasanditel, näiteks vähendades liikmemaksu, lihtsustades kasutatavat keelt, pakkudes kultuuridevahelist koolitust ning kasutades võõrtöötajatega suhtlemisel multikultuurset personali.

Sotsiaalpartnerid võiksid mõelda, kas nende välised tegevused, nagu kollektiivläbirääkimised, konsultatsioonid ja kampaaniad, saaksid parandada rändajate töö- ja elamistingimusi.

Liikmesriigid võiksid uuesti hinnata tõendite kogumise ja nende poliitikameetmetes kasutamise tavasid. Samuti võib osutada vajalikuks suurendada teadmisi võrdlusalustest ning parandada läbipaistvust seoses olemasolevate andmete kasutamisega poliitika kujundamisel ja hindamisel.

Lisateave

Aruanne „Probleemid kolmandate riikide kodanikele suunatud poliitika koordineerimisel“ on kättesaadav aadressil <http://www.eurofound.europa.eu/et/publications>.

Lisateavet annab teadusjuht Anna Ludwinek e-posti aadressil alu@eurofound.europa.eu.